

## Oft er gott það er gamlir kveða



**Jón Hilmar  
Alfreðsson**

Svo segir í Hávamálum og eflaust er það rétt, að okkur yngri mönnum (sic!) getur verið það til upplýsingar, sem hinir eldri hafa sagt og skrifað.

Orðtakið kemur mér í hug sem ég fletti fyrstu eintökunum af *Læknablaðinu* frá árunum 1915 og 1916. Að vísu höfðu læknar norðan og austanlands með sér félag og gáfu út fjölritað blað sem nefnt var *Læknablaðið*, en frá árinu 1915 hefur blaðið komið út óslitið og ávallt verið vettvangur bæði fræða og félagsmála.

Það sem vekur athygli mína er að þegar í þessum fyrstu tölublöðum er talsvert fjallað um fæðingafraði og það sem síðar var skilgreint sem kvenlækningar, *graviditas extrauterina*, *mola hydatidosa*, *hyperemesis gravidarum*, *ecclampsia gravidarum*, *graviditas prolongata* og sagt er frá fæðingu sem eigi varð lokið nema borað yrði gat á höfuð barnsins. Þessi umfjöllun þykir mér sýna hve þessi oft bráðhættulegu tilfelli hjá annars hraustum konum brunnu á læknum úti í héraði. Hins vegar leiddu menn alveg hjá sér óþarfa eins og ófrjósemi og liðu bæði ár og dagur uns til þess kæmi að það yrði rétt.

Form umfjöllunar var gjarnan „casuistik“ eða samantekt nokkurra tilfella sömu gerðar, en það var ekki orðin tíska á þessum árum að fara með staðtölur, varla hundraðshluta. Stundum er rétt um orsakir, til dæmis *hyperemesis* og *ecclampsia* og vandséð er að menn séu enn í dag miklu nær í þeim efnunum. Varðandi meðferð vitnar Matthías Einarsson í þýskan höfund sem segir svo: „Von Stroganoff ist in der neueren Zeit die Morphium Behandlung mit Chloral sehr empfohlen worden.“ Skyldi magnesíumsúlfat sem er inni í dag vera virkara?

Í félagsmálum ber nokkuð á umræðu um þörf á „íslensku læknafélagi“ sem næði til allra lækna landsins. LR var stofnað 1909 og gaf út *Læknablaðið* frá upphafi. Landsfélag hafði verið reynt að stofna um aldamótin 1900, en sú tilraun mistókst, einkum vegna þess að ókleift reyndist að ná mönnum saman á fund, jafnvel ekki annað hvert ár.

Þeir sem árið 1915 hvetja til stofnunar landsfélags benda á að tímar séu breyttir, ekki sé lengur tilfinnanlegur læknaströkur, heldur séu læknar nú fleiri en embættin og eftir fáein ár verði sennilega embættislausir læknar víðsvegar um land. „Vér reukum oss þá á samkeppni, kosti hennar og lesti,“ segir Guðmundur Hannesson.

Árið 1915 varð allsérstæð uppákoma í tveimur læknishéruðum, Eskifirði og Eyrarbakka. Nýskipaðir læknar voru ofsóttir með býsna grófum hætti. Þá söknðu menn heildarsamtaka að taka á málum. Um þetta segir Gunnlaugur Claessen í

*Læknablaðinu* 1916: „Því miður eru þess fleiri dæmi en eitt, að læknar hér á landi eru lagðir í einelti af héraðsbúum, atvinnu þeirra spillt og mannorð þeirra svívirt, án þess að þeir virðist að nokkru leyti hafa til saka unnið.“

Fram kemur að á þessum árum fá læknar námsstyrki til utanferða, þó líklega eingöngu embættislæknar. Ljóst er hve mikil fagleg upplýfting þetta hefur verið, eins og glögg kemur fram hjá Ingólfi Gíslasyni á Vopnafirði í lokaorðum greinargerðar hans um utanferð árið 1915: „Mjög finnst mér nauðsynlegt fyrir okkur, sem eru svona einangraðir og afskekktir að ferðast til útlanda við og við til þess að fræðast um sitt af hverju viðvíkjandi okkar fræðum og hressast eftir stritið og ófrelsið, sem við eigum við að búa.“



Prófessor Snorri Hallgrímsson 1912-1973

## Skopmyndin

Sigurður Sigurjónsson læknir er frábær teiknari. Margrír muna bókina *Flora medicorum et chirurgorum* sem kom út sem fylgirit *Læknanemans* 1971. Hún innihélt skemmtilegar skopmyndir af starfsfélögum og læriféðrum.

Sigurður hefur góðfúslega gefið öldungadeildinni leyfi til að birta myndir úr bókinni. Reynt verður að birta mynd þegar rými leyfir. Hafa skal í huga að myndirnar eru um það bil 40 ára gamlar. Margrír þeirra sem myndirnar sýna eru þegar hornfir af sviðinu en aðrir komnir til ára sinna. Riðið er á vaðið með ástsælum prófessor í skurðlækningum.



**Umsjón síðu**  
Páll Ásmundsson

**Stjórn**

**Öldungadeildar**  
Sigurður E. Þorvaldsson  
formaður  
Jón Hilmar Alfreðsson  
ritari  
Tryggvi Ásmundsson  
gjaldkeri  
Guðmundur Oddsson  
Óli Björn Hannesson

**Öldungaráð**

Hörður Þorleifsson  
Höskuldur Baldursson  
Kristín Guttormsson  
Leifur Jónsson  
Páll Ásmundsson  
Vigfús Magnússon

**Vefsíða Öldungadeildar**  
finnst meðal annarra  
vefsíðna sérfélaga á  
síðu LÍ.